

Lärarmaterial

Musik och sångtexter
Stephen Schwartz

Manus
Winnie Holzman

Baserad på Gregory Maguires roman.

Spelas på svenska i ny översättning av Calle Norlén.

Musikaliska arrangemang ALEX LACAMOIRE & STEPHEN OREMUS
Orkestrering WILLIAM DAVID BROHN
Adaption för GöteborgsOperan BJÖRN DOBBELAERE

Dirigent och musikaliskt ansvarig BJÖRN DOBBELAERE
Dirigenter CHRISTOFFER NOBIN, JONAS NYDESJÖ
Regi SAMUEL HARJANNE
Koreografi GUNILLA OLSSON KARLSSON
Scenografi och kostymdesign TAKIS
Ljusdesign NIKLAS ELFVENGREN
Ljuddesign DENNIS BARKEVALL
Videodesign PXLFLD

3 december 2026 – 20 mars 2027

Föreställningslängd ca 3 tim inkl. 1 paus.

Presenteras i överenskommelse med Music Theatre International.

Ursprungligen producerad för Broadway av Marc Platt, David Stone och Universal Stage Productions.

Originaluppsättningen på Broadway regisserades av Joe Mantello.

Förbered besöket

Här är några förslag på hur ni kan förbereda er inför musikalen.

- **Lär känna berättelsen.** Gå igenom handlingen. På opera.se finns mer information, filmklipp och foton.
- Lyssna på några av låtarna. Läs och analysera texterna. Vilka teman/melodier återkommer? Lyssna på hur melodierna är uppbyggda. Musiken finns bl.a. på Spotify, men inte i inspelningar med svensk text.
- Läs på om den dramaturgiska kurvan och hur man kan bygga en berättelse. Ta upp begrepp som anslag, presentation, vändpunkt, fördjupning.
- Läs regissörens text på s. 7.
- Läs dirigentens text på s. 8
- Läs om kostymerna och scenografin på s. 9.
- Gå igenom GöteborgsOperans information om skolbesök.

Kom ihåg!

Ni får gärna fota och filma vid applådtacket. Däremot är det inte tillåtet att fota, filma eller ta upp ljud i salongen under föreställningen.

Handlingen

Akt 1

Glinda, den goda häxan från norr, berättar för invånarna i Oz att Elphaba, den gröna, onda häxan från väst, är död. Men hur blev Elphaba den fruktade onda häxan? För att förstå det får vi följa med tillbaka i tiden.

Systrarna Elphaba och Nessarose, döttrar till guvernören i Munchkinland, börjar på Shizuniversitetet. Där möter Elphaba den populära Galinda. De två kommer på kant med varandra direkt. När läraren Madame Morrible upptäcker att Elphaba har magiska krafter får hon börja studera trolldom. Galinda blir däremot inte antagen.

Elphaba blir både överraskad och glad över sina förmågor. Kanske kan hon en dag få träffa den mäktige Trollkarlen i Emerald City?

På universitetet tvingas Elphaba och Galinda dela rum. Samtidigt växer Elphabas oro för de talande djuren i Oz. En lärare, Doktor Dillamond, som själv är en talande get, berättar att djuren håller på att förlora sin förmåga att tala.

När prins Fiyero börjar på Shiz väcker han genast uppmärksamhet. Han bjuder Galinda på bal och hon tackar ja. För att slippa sin efterhängsne beundrare Boq övertalar hon honom att bjuda Nessarose i stället.

Elphaba blir tacksam över Galindas omtanke om Nessarose och ordnar en plats åt henne på Morribles trolldomslektioner. Galinda, i sin tur, bestämmer sig för att hjälpa Elphaba att bli mer populär.

Situationen i Oz blir allt mörkare. Doktor Dillamond grips och förs bort. När Elphaba senare ser hur en instängd lejonunge utsätts för experiment blir hon rasande. Hennes ilska utlöser en förtrollning... Hon och Fiyero befriar lejonungen. Och Elphaba insert att hon börjar blir kär i Fiyero.

En dag får Elphaba sin efterlängtade inbjudan till Trollkarlen i Emerald City. Hon tar med sig Galinda, men mötet blir inte som hon tänkt sig. Trollkarlen lurar henne att använda sin magi för att skapa en armé av spioner. Elphaba inser att han ligger bakom förföljelsen av de talande djuren och gör vad han kan för att stärka sin egen makt. När Elphaba vägrar samarbeta låter Madame Morrible sprida ryktet att hon är en ond häxa. Elphaba bestämmer sig för att göra motstånd mot Trollkarlen och hans förtryck.

Akt II

Galinda, nu Glinda, har anslutit sig till Trollkarlens maktapparat tillsammans med Madame Morrible. De tillkännager att Glinda och Fiyero ska gifta sig. Samtidigt leder Fiyero jakten på Elphaba. Utåt sett verkar Glinda lycklig men hon har fått betala ett högt pris för sin ställning.

Nessarose är nu guvernör i Munchkinland. Hon har blivit bitter och hård och kallas den onda häxan från öst. När Elphaba besöker henne för att be om hjälp slutar mötet i gräl.

Elphaba återvänder till Emerald City där Trollkarlen ännu en gång försöker få henne att ansluta sig till honom. Hon lockas av erbjudandet men säger till slut nej.

När Elphaba och Fiyero möts igen blir de förälskade. Men Elphaba får en skrämmande syn av ett flygande hus. Hon skyndar till Munchkinland och upptäcker att Nessarose har krossats av huset.

Glinda och Elphaba möts i en häftig uppgörelse. När Fiyero försöker ingripa vänder sig en rasande folkmassa mot honom.

Elphaba känner att hennes försök att göra gott bara har lett till lidande. Hon bestämmer sig för att bli den onda häxa som alla redan tror att hon är.

Och invånarna i Oz ger sig ut för att förgöra henne. ■

Efter föreställningen

TILL LÄRAREN

Här följer förslag på diskussionsämnen och uppgifter som ni kan göra i klassen efter föreställningen. Allt passar inte alla. Du som lärare vet bäst vad som fungerar för dina elever.

Använd gärna den dramaturgiska kurvan för att undersöka hur berättelsen i *Wicked* är uppbyggd. Gå igenom begreppen tillsammans innan eleverna diskuterar frågorna.

Dramaturgi och karaktärer

Samtala om

1. Hur är berättelsen i *Wicked* uppbyggd? Vilka är de viktigaste vändpunkterna?

2. Välj en av rollfigurerna: Hur förändras personen under berättelsens gång? Vad är det som får henne eller honom att förändras?

3. Vilken rollfigur gjorde starkast intryck på dig? Vad var det som gjorde att du fastnade för just den personen?

4. Berätta om en scen som har fastnat hos dig. Vad hände?

Föds vi onda eller blir vi det?

”Föds folk onda? Eller har ondskan påtvingats dem?” GLINDA

TILL LÄRAREN

Låt eleverna diskutera frågan fritt eller dela in klassen i två grupper som får argumentera för varsin ståndpunkt: att människan föds god respektive ond. Uppmuntra eleverna att fundera över hur uppväxt, omgivning och erfarenheter påverkar våra handlingar.

Samtala om

1. Föds människor goda eller onda, eller formas vi av våra erfarenheter?

2. Kan en människa göra något ont med goda avsikter? Hur märks det i *Wicked*?

3. Elphaba försöker göra det rätta men betraktas ändå som ond. Varför tror du att andra uppfattar henne så?

Att vara annorlunda

”Okej, bra - lika bra vi får det undanstökat: Nej, jag är inte sjösjuk; ja, jag har alltid varit grön; nej, jag åt inte gräs när jag var liten.” ELPHABA

Elphaba har blivit bedömd och ifrågasatt för sin gröna hud ända sedan hon föddes. Men hon är inte ensam om att behandlas illa. Även Doktor Dillamond och Nessarose möter fördomar för att de på olika sätt skiljer sig från andra.

Också i vår värld finns det tyvärr många exempel på att människor blir uteslutna, dömda, illa behandlade och diskriminerade på grund av bland annat ras, funktionsvariation, kön, sexuell läggning, könsidentitet, religion och kultur.

Samtala om

1. Vilka exempel känner du till på att människor behandlas olika på grund av sin bakgrund eller sina personliga egenskaper?

2. Hur märks fördomarna mot Elphaba, Doktor Dillamond och Nessarose i föreställningen?

3. Vad tror du kan få människor att ändra uppfattning om någon de tidigare har dömt ut?

För gott – om vänskap och förändring

”Men du har förändrat hela mitt liv för gott.” GLINDA OCH ELPHABA

Som kometen ändrar bana när den möter en sol.
Som en åker kan förvandlas när nåt nytt blir sått.
Vem kan säga om det är till det bättre?
Men du har förändrat hela mitt liv för gott.
Det kanske är så att vi aldrig ses igen här i livet.
Så låt mig säga nu till dig att den jag är, är jag på grund av dig och mig.
Så du finns här som ett avtryck inom mig.
Och våra sagors slut vet ingen än,
men du har skrivit om mitt liv,
som min bästa vän.

STEPHEN SCHWARTZ (kompositör och låtskrivare) berättar:

”Sången *För gott* skrev jag för att försöka uttrycka huvudkaraktärernas känslor när de möts för sista gången. Titeln kom till mig under ett möte med Winnie Holzman (manusförfattaren). Vid ett tillfälle sa Winnie att låten borde handla om hur Elphaba och Glinda har förändrat varandra för gott. Och jag insåg att där hade vi sångens titel.

När jag skulle skriva själva låttexten hade jag ett långt samtal med min dotter Jessie. Jag frågade henne vad hon skulle säga till sin bästa vän om hon visste att de aldrig skulle ses igen. Mycket av det Jessie sa blev sedan låtens första vers.”

Skrivövning

1. Vad skulle du vilja säga till din bästa vän om ni skulle skiljas åt och inte träffas på mycket länge? Skriv ner det du skulle vilja berätta..

2. I sången För gott sjunger Elphaba och Glinda om hur deras vänskap har förändrat dem. Skriv ett brev till någon som har gjort stor skillnad i ditt liv.

Populär – om makt och framgång

Populär

Träffar jag nån problematisk,
som är helt okarismatisk,
säger jag 'min vän, du kan väl se på
alla hyllade presentatörer,
stora kommunikatörer -
slog dom sej fram på kunskap?
Tror inte det!
Man blir populär!
För allt handlar om populär.
Och inget om skicklighet,
men personlighet.
Hela hemligheten är
att bli lika populär
som jag!

I sången *Populär* försöker Galinda lära Elphaba hur man blir omtyckt och framgångsrik. Enligt Galinda handlar framgång inte främst om kunskap eller skicklighet, utan om att ha rätt personlighet och vara populär.

Samtala om

1. Galinda menar att popularitet är viktigare än skicklighet för att nå framgång. Vad tycker du? Vilken betydelse har kunskap, kompetens och personlighet?

2. Genom historien finns exempel på ledare som har blivit populära och sedan använt sin makt för att begå fruktansvärda handlingar. Vilka exempel känner du till?

3. Det finns också människor som inte blev särskilt uppskattade under sin livstid, men som senare har blivit berömda för sitt arbete. Konstnären Vincent van Gogh är ett exempel. Vilka andra kan du komma på?

4. Räcker det att vara populär för att vara en bra ledare? Vilka egenskaper tycker du är viktigast hos någon som har makt?

Vad är sanning?

”Men sanningen finns ingen evidens om. Den är blott nåt vi kommer överens om.” TROLLKARLEN

Trollkarlen antyder att sanningen inte behöver bygga på bevis, utan på vad människor kommer överens om. Men kan något bli sant bara för att många tror på det? Och hur vet vi egentligen vad som är sant? Det är frågor som filosofer har diskuterat i tusentals år.

Till läraren

Gå gärna igenom olika sätt att förstå begreppet sanning. Använd konkreta exempel för att visa skillnaderna mellan korrespondenssanning, koherenssanning, intuitiv sanning och pragmatisk sanning.

Samtala om

1. Kan något bli sant bara för att många människor tror på det? Varför eller varför inte?

2. Hur kan du avgöra om ett påstående är sant?

3. Trollkarlen försöker påverka vad invånarna i Oz tror på. Vilka likheter ser du med hur information och åsikter sprids i vårt samhälle?

Källkritik

Trollkarlen är beredd att manipulera sanningen för att behålla sin popularitet och genomföra sina planer. Men hur lätt är det egentligen att påverka människors bild av verkligheten?

Till läraren

Välj en bild från en nyhetsartikel, men avslöja inte vad artikeln handlar om. Visa bilden för eleverna och låt dem beskriva vad de ser och fundera över vad som kan ha hänt. Berätta sedan vad nyheten handlar om. Låt eleverna jämföra sina första tolkningar med informationen i artikeln. Avsluta med ett samtal om källkritik och mediernas roll i samhället.

Samtala om

1. Vad ser du på bilden? Vad tror du har hänt?

2. Vilka detaljer i bilden får dig att dra de slutsatserna?

3. Hur förändras din tolkning när du får veta mer om sammanhanget?

4. Hur kan du skilja mellan fakta, åsikter och påståenden som saknar stöd?

5. Varför är fria medier viktiga i en demokrati?

6. Hur kan vi vara kritiska till det vi läser och ser utan att förlora förtroendet för trovärdig journalistik?

Wicked – en musikal som gör avtryck

av SAMUEL HARJANNE, *regissör*

När Wicked gick upp på Broadway 2003 förändrade den branschens inriktning och lämnade ett märkbart avtryck. Musikalen fyller flera viktiga funktioner; den lyfter fram två kvinnor och deras vänskap, den kommenterar rasism och fördomar på ett insiktsfullt och nytt sätt, den varnar oss för diktaturer och totalitarismens faror. Och den ifrågasätter innebörden av orden god och ond.

Elphaba, den elaka häxan från väst, försöker göra den ena goda gärningen efter den andra men betraktas ändå som ond, farlig och frånstötande. Glinda, den goda häxan, anses vara godheten förkroppsligad, trots att hennes sätt lämnar mycket att önska och trots att hon ibland till och med är elak. Trollkarlen uppfinner en gemensam fiende för att få mer makt och på så sätt lyckas han styra hur invånarna i Oz behandlar landets minoriteter, såsom djuren.

Idag lever vi i en tid av desinformation, populism, krig och polarisering. Vi får ofta berättat för oss vad som är sant, och vad som är rätt och fel. Därmed blir vi även tillsagda vad som är gott och vad som är ont. Vi tenderar att bortse från att det finns olika synsätt och perspektiv – som om vi saknade förmågan att försöka förstå andra sätt att tänka, leva och tro. Om vi inte klarar att genomskåda desinformation och populism kommer vi att förlora vår kompass och känsla för vad som är just gott och vad som är ont. I såväl krigshärjade länder som till synes stabila demokratier blir minoriteter föremål för eller utsatta för förtryck. ”Den yttersta tragedin är inte de onda människornas brutalitet, utan de goda människornas tystnad.” Martin Luther King Jr.

Jag hoppas att vår uppsättning av Wicked fungerar som en ögonöppnare. Jag hoppas att den får dig att fundera över vad det är som gör någon god. Att den uppmuntrar dig att ifrågasätta, tänka själv, våga och agera. Precis som Elphaba gör. För vi kan alla bli Elphabaor och försöka göra vår värld till en bättre plats att leva på. För gott. ■

Musiken tar över när orden inte räcker till

berättat för LISA IVERSTAM, *programredaktör*

Björn Dobbelaere är dirigent och musikaliskt ansvarig för *Wicked*. Trots det är berättelsen den främsta anledningen till att han arbetar med det han gör.

”Jag arbetade i West End när *Wicked* sattes upp i England 2006. Buzzen var enorm! Alla pratade om det gröna undret. Idag är *Wicked* en av världens mest populära musikaler – bara på Broadway har den spelats över 7 000 gånger.

Wicked älskas av många, men särskilt av unga. En av anledningarna tror jag är att musikalen tar upp ämnen som jämlikhet, rättvisa, kampen för medborgerliga rättigheter och antirasism – utan att vara moraliserande. Och så är det förstås musiken. (---) I *Wicked* hittar vi klassiska tekniker som ledmotiv men även influenser från jazz, pop, rock’n’roll och folkmusik – allt sinnrikt använt för att driva historien framåt. I musiken finns också underliggande kopplingar. Här tillåts även plötsliga pauser för talad dialog, och oväntade harmoniska förändringar förmedlar förhöjda känslor och stämningar. På så sätt knyter kompositören Schwartz an direkt till oss som lyssnar, nästan på ett undermedvetet plan. Att studera partituret är som att gå en masterclass i komposition och i byggandet av musikalisk teater.

Förutom de välkända sångerna ”Spränga gränserna” (Defying gravity), ”Populär” (Popular) och ”För gott” (For good), gömmer sig några riktiga juveler i *Wicked*. Jag tycker själv mycket om Trollkarlens sång i andra akten, ”Underbar” (Wonderful). Här finns tydliga influenser från ragtime, och de erbjuder lite lättnad med twist från pågående dramatik. En annan låt som ligger mig varmt om hjärtat är ”Så länge jag får” (As long as you’re mine).

För mig är Stephen Schwartz förmåga att berätta en historia genom sång musikalteaterns essens. Musiken förstärker historien och känslorna, men bortom all fantastisk musik är narrativet det centrala. Det måste kännas som den mest naturliga.sak i världen att någon brister ut i sång på scenen. När orden inte räcker till tar musiken över, stöttar och driver.

Regissören Samuel Harjanne valde medvetet att besätta rollerna i *Wicked* med unga artister. De ska gestalta high school-elever, och han ville att det skulle kännas trovärdigt. Från början var jag lite orolig för om deras ungdomliga röster inte skulle kunna leverera kraften som *Wicked* kräver. Men min oro var obefogad. Ljudväggen som slår emot en när de här artisterna sjunger ... den är oemotståndlig. Vi har verkligen haft tur som har kunnat sätta samman den här ensemblen, ledd av våra utomordentliga huvudrollsinnehavare, Feline Andersson och Anna Salonen.

Men nu är det din tur att svepas bort av *Wicked*. Så nu kör vi. Nu spränger vi gränserna!”

En studie i grönt

Scenografen och kostymdesignern takis vill bevisa för oss i publiken att levande scenkonst är bättre än skärm. Till sin hjälp har han dramaturgi, överraskningsmoment och en explosion av färg. Hur många nyanser av grönt hittar du?

berättat för LISA IVERSTAM, *programredaktör*

”Det givna rummet och berättelsen är alltid mina utgångspunkter. Jag börjar med att ställa frågor till mig själv. Vilka möjligheter erbjuder scenen och teatern? Hur ser scenen ut? Vad är det vi ska berätta? Var utspelar historien sig? Vad ska scenerna och platserna representera – visuellt och känslomässigt? Var ligger de stora numren? När behövs en överraskning? När ska det gnistra lite extra? När kommer mörkret in? Scenografin ska också svara mot kostymerna och kropparna på scenen, och jag strävar efter att få till ett flöde.

Vi tävlar mot streamingtjänster och mobiler och har en utmaning i att behålla publikens koncentration. Vi vill bevisa att live är bättre än skärm. Jag vill att du som publik ska bli berörd, få nya tankar och associationer men också bli överraskad. Som scenograf behöver jag arbeta med den visuella dramaturgin, bryta symmetrin och kompositionen – det blir trist att titta på samma sak för länge.

Inspirationen hittar jag i konsthistorien och naturen men också i helt vardagliga material – det är spännande att se om de kan användas på något annat sätt. Och jag förhåller mig alltid till ljuset. Ljuset måste vara tätt sammankopplat med scenografin och artisterna iklädda sina kostymer.

Kostymerna är en studie i grönt. Jag har botaniserat bland alla tänkbara nyanser. Häxjägarna bär till exempel en naturlig grön med inslag av koppar. När vi är i Emerald City hittar vi en stark, knasig, fantasifull smaragdgrön. Med kostymerna vill vi fira färg, mångfald och det gränsöverskridande. Vi har experimenterat med asymmetri, nya former och patinering.

Jag tycker om att arbeta med genomskinlighet. Jag vill inte täcka kropparna – jag vill att de ska andas, att rörelserna ska synas så att kropparna kan kommunicera och bli förlängningar av karaktärerna. Alla kroppar är vackra och jag vill att kostymerna ska fånga, och kanske överdriva, det speciella i varje artist. Någon har kanske en lång nacke, någon annan har uttrycksfulla ögon. Det här har vi ägnat mycket tid åt.

Det finns en otrolig kompetens och yrkesskicklighet i GöteborgsOperans ateljéer. Det har varit ett mycket glädjefyllt skapande där alla har bidragit med sin kompetens. Operahuset är så långt ifrån en fabrik man kan komma. Här lägger alla sin själ i skapandet och det här är vår hyllning till hantverket. Jag hoppas att du som publik märker det, för allt är för din skull.

Jag önskar dig en gröngnistrande, smaragdskimrande upplevelse.” ■

Till läraren

Välkommen till GöteborgsOperan!

Vi är så glada över att du och dina elever kommer till oss.
Vi har lång erfarenhet av att möta barn och ungdomar som tar del av scenkonst.
För oss är det mötet något av det viktigaste med vår verksamhet. Vi är måna om att ert besök hos oss blir så bra och givande som möjligt.

Här följer tips, information och riktlinjer som vi hoppas underlättar ert besök.

Förbered besöket

Vår erfarenhet är att publik som är förberedd får mer ut av föreställningen. Det gäller förstås även skolelever.

Två veckor innan besöket skickar vi ut lärarmaterial om uppsättningen. Använd gärna det som stöd i förberedelsearbetet.

Det viktigaste är att eleverna vet vad de ska se, vilken genre det är, hur lång föreställningen är och om paus ingår. Du och eleverna behöver även känna till förhållningsreglerna som vi har samlat här.

Kom i tid

Kom senast 15 minuter innan föreställningen börjar. Då hinner ni hänga av er i garderoben och hitta era platser i salongen.

Väskor och ytterkläder

Lämna väskor och ytterkläder i våra garderober. Det är kostnadsfritt. Handväskan får man ta med in i salongen. Men det är ganska trångt i salongen så jackor och väskor är i vägen om vi behöver utrymma.

Mat och dryck

Godis, mat eller dryck är inte tillåtet att ha med sig in i salongen. Däremot får ni gärna äta medhavd mat, godis och dryck i foajén före eller efter föreställningen.

Sprid ut er i salongen

Lärare ska sitta mitt bland sina elever i salongen – det skapar lugn och ni kan svara på frågor. Är ni flera lärare så sprid ut er.

Mobilerna då?

Det är inte tillåtet att fota, filma eller ta upp ljud under föreställningen. Mobilerna ska vara avstängda. Ljuset från skärmarna stör andra i publiken och artisterna på scenen. Däremot får ni gärna fota och filma applådtacket.

fortsättning på nästa sida ▶

Reaktioner

Vi tycker om att få reaktioner på våra föreställningar. Vi är vana vid applåder, utrop, kommentarer, skratt och tårar. Samtidigt värnar vi om att alla får en bra upplevelse – så väl övrig publik som artisterna på scenen. Om elevers uttryck går över gränsen kommer vår personal att agera. Vi utgår ifrån att du som lärare hjälper oss med det.

Gå ut under föreställning

Vi ser helst att ingen lämnar sin plats under pågående föreställning, men vi vet också att det kan finnas anledningar till att man ibland måste. Om du vet att du eller någon elev kommer att behöva lämna salongen under föreställningen, prata med våra värdar innan ni går in i salongen.

Paus

Pausen brukar vara ca 30 minuter. Några minuter innan föreställningen börjar igen ropas det ut i högtalarna att det är dags att ta plats i salongen. När det är fem minuter kvar av pausen ringer värdarna i en klocka. När föreställningen börjar stängs dörrarna till salongen.

Tillgänglighet

Samlad information som gäller tillgänglighet finns på GöteborgsOperan på opera.se/tillganglighet. Vill du förbereda er på GöteborgsOperans fysiska miljö finns bilder och information i vår Tillgänglighetsdatabas.

Har du frågor eller önskemål som rör tillgänglighet är du välkommen att kontakta oss – antingen via din kontaktperson eller enligt nedan.

Kontakt

Om du som lärare behöver mer information om våra föreställningar eller hur ett besök går till är du varmt välkommen att höra av dig. Vi hjälper gärna till.

Mejla till gruppbiljetter@opera.se eller ring 031-13 13 00.

Så här tar ni er hit

Både Göteborgs stad och Trafikverket har projekt i området som påverkar framkomligheten för alla trafikanter. Det påverkar restiden och framkomligheten även för gående. Var ute i god tid!

Alldeles intill operahuset finns busshållplatsen Operan och inom kort avstånd även buss- och spårvagnshållplatsen Lilla Bommen. Älvsnabben har också ett stopp nära oss. Nils Ericssons bussterminal och Centralstationen ligger på ca 10 minuters gångavstånd.